

Særtrykk av Norsk Geografisk Tidsskrift, Bind II, Hefte 7, 1929

**JOHANNES LID**  
**MARISKARDET PÅ SVALBARD**

**FRIDTJOV ISACHSEN**  
**TIDLIGERE UTFORSKNING AV**  
**OMRÅDET MELLEM ISFJORDEN**  
**OG WIJDEBAY PÅ SVALBARD**

A. W. BRØGGERS BOKTRYKKERI A/S - OSLO

# MARISKARDET PÅ SVALBARD

AV JOHANNES LID

MED 1 KART OG 7 TEKSTFIGURER

Sommeren 1924 var jeg som medlem av Den norske Svalbard-ekspedisjon optatt med botaniske undersøkelser forskjellige steder i Isfjorden. Etter at jeg den første del av sommeren hadde arbeidet i mere kjente trakter på sørsiden av fjorden, kom jeg i begynnelsen av august nordover til Dicksonfjorden. Her fikk jeg sammen med to kamerater, konservator Ove Arbo Høeg og stud. philol. Fridtjov Isachsen, anledning til å foreta lengere utferder til de før næsten ukjente strøk nord for Dicksonfjorden. Resultatene av de botaniske undersøkelser vil bli fremlagt et annet sted. Her skal jeg gi en kort skildring av landskapet omkring overgangen mellom Dicksonfjorden i Isfjordområdet og Wijdefjorden på Nordkysten.

I den tid vi opholdt oss i strøket mellom disse to fjorder, gikk vi flere ganger over fjellet fra den ene fjord til den annen gjennom et skar som er blitt hetende Mariskardet. Natten mellom 14. og 15. august gjorde vi først en rekognoseringstur fra Fiskeneset i Dicksonfjorden til den nedre ende av Universitetsmoréne i Vestfjorddalen og tilbake igjen. Under Skuggefjellet i Vestfjorddalen la vi ned et depot med proviant for 8 dager. 17. august gikk vi atter fra Fiskeneset gjennom Mariskardet til Vestfjorddalen hvor vi slo leir ved depotet under Skuggefjellet. I de følgende 6 dager gjorde vi flere lengere turer utover på begge sider av Vestfjorden, over til Austfjorden, og opover Universitetsbreen til Mariskardet. 23. august gikk vi tilbake til Dicksondalen. 24. august forlot vi så for godt Dicksondalen, idet vi om kvelden rodde utover Dicksonfjorden.

Landskapet omkring denne fjellovergang var ikke kartlagt, og var som allerede nevnt også ellers så godt som ukjent. Vi benyttet derfor anledningen til å gjøre en del krokinger og topografiske målinger.

Da vår meste tid var optatt med det botaniske arbeide, blev disse målinger gjort på enklest mulige måte som her skal omtales litt nærmere.

Fra 24 faste punkter (stasjoner) fordelt over hele området fra Fiskeneset til Kapp Petermann og Landingsdalen blev med et kompass utstyrt med sikteinnetning tatt en rekke siktevinkler, i alt 365. Vi hadde også en annen og enklere måte å måle på. Vi la simpelthen en åpen notisbok som målebord på en sten eller drivstokk, og brukte kanten av en annen notisbok til siktelinjal. Vi hadde 29 stasjoner av denne type, og for hver stasjon blev det laget en »stjerne« med retningslinjer til de andre stasjonene og til andre punkter i terrenget. Det gikk meget fort å lage slike stjerner, og jeg hadde til slutt omkring 400 retningslinjer tatt på denne måten. Disse retningslinjer kan ikke bli helt nøiaktige, men de viste sig senere å være fullt brukelige til å tegne kart etter. For oversiktens skyld blev der efter hvert tegnet små skisser for å vise de enkelte stasjoners og punkters forhold til hverandre. Avstanden mellom stasjonene blev for det meste bestemt ved å notere den tid det tok å gå fra stasjon til stasjon. Enkelte steder blev avstanden skrittet op.

Foruten krokeringen og de direkte målinger har jeg fra 15 steder innen området tatt 37 fotografier (størrelse  $9 \times 12$  cm), derav flere serier, således fra den gamle varde på Kapp Petermann, fra toppen av Ove Dahlfjellet og fra Angelskardet.

Efter hjemkomsten til Oslo har jeg på grunnlag av målingene og ved hjelp av fotografiene konstruert det kart som er gjengitt her side 376—377. Terrengforholdene er antydnet ved 100-meters koter. Høidene er tilnærmelsesverdier, bygget på måling med aneroidbarometer på breovergangen og på høidevinkler tatt på fotografiene. Kartet blev tegnet våren 1925, i målestokken 1 : 50 000, og det er senere brukt av Norges Svalbard- og Ishavsundersøkelser ved utarbeidelsen av oversiktskarter over Svalbard. Da der før bare fantes navn på et par breer og fjell på hele overgangen, har det for orienteringens skyld vært nødvendig å sette navn på en rekke fjell, daler, breer o. s. v.<sup>1</sup> Navnene har vært forelagt navnekonulentene for Svalbard og er godkjent med nogen mindre forandringer.

<sup>1</sup> Foruten navn på fjordene fantes her før følgende navn: Battyebreen, Fyrisbreen, Universitetsbreen, Stjernspetzfjellet, Tomastfjellet, Landingsdalen og Kapp Petermann. For øvrig henvises til neste artikkel i dette hefte av tidsskriftet, hvor Fridtjov Isachsen gir en oversikt over tidligere besøk i dette område.

Mine reisefeller og kamerater Ove Arbo Høeg og Fridtjov Isachsen skylder jeg stor takk for den verdifulle hjelp de har ydet mig. Likeledes må jeg her få bringe ekspedisjonens leder, dosent Adolf Hoel, en takk for at vi fikk anledning til å besøke denne før så lite kjente del av Svalbard.

I den innerste del er Dicksonfjorden meget grunn, og den fylles her mere og mere op av den store mengde devonisk slam som elvene i Dicksondalen fører ut i den.

Den indre del av fjorden er om sommeren grumset og sterkt rød-farvet av dette leirslam, så man merker ikke at man er kommet inn på grunnene før man tar bunnen med årene. Når man, som vi i 1924, kommer inn til Fiskeneset på flo sjø og med pålandsvind, og slår leir på stranden, vil man den neste morgen finne at sjøen har trukket sig næsten et par kilometer tilbake så man ligger langt inne på land. Den innerste del av fjorden og hele den brede bunn av Dicksondalen, en strekning på 10—12 km i lengden og 2—3 km i bredden, er en eneste bløt leirvelling. Først lengst i nord nær Battiebreen kan dalen passeres. Drivveden viser at sjøen kan gå mere enn midt inn i dalen ved pålandsstorm og høi flo. Elvene flyter i større og mindre løp utover dalbunnen, men hovedløpet synes nu å gå nær det faste land på østsiden. Den største elv kommer fra det sørøstre hjørne av Battiebreen. Det var i august 1924 en mektig elv som vanskelig kunde vades nedenfor breen.

Halvveis inne i Dicksondalen åpner der sig på vestsiden en bred sidedal, Flatdalen, med flere store breer på sidene. Mellom denne dal og Battiebreen ligger et stort fjell som blev kalt Barmfjellet.

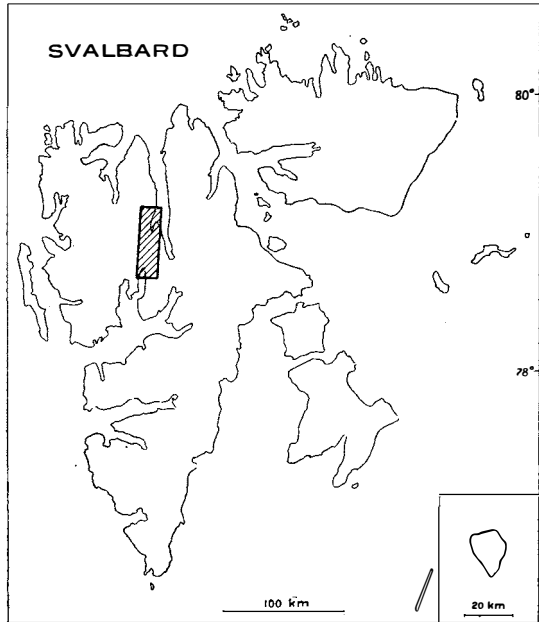
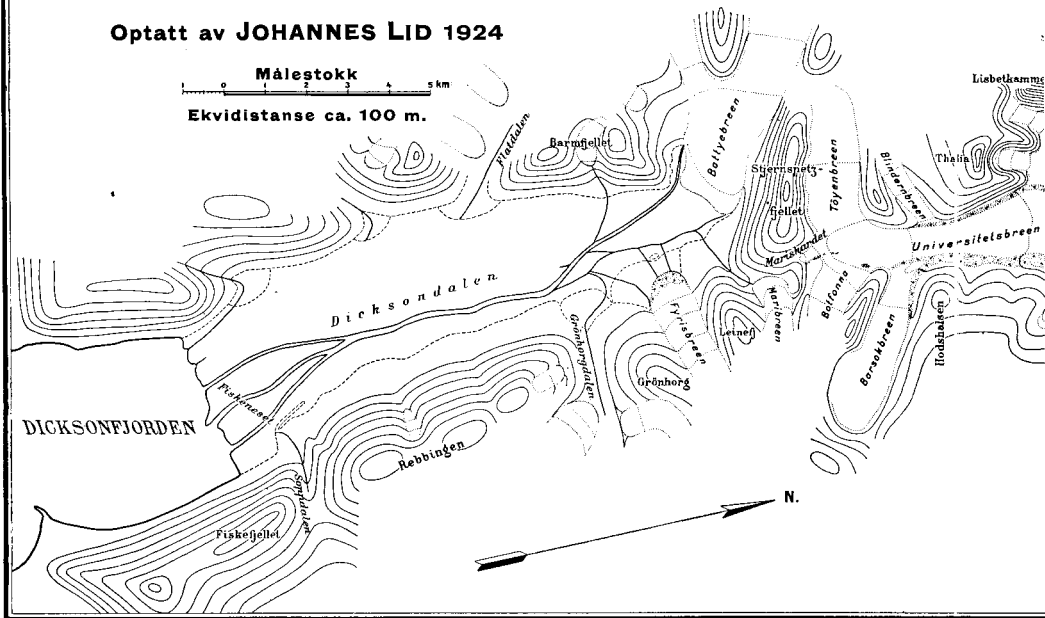


Fig. 1. Det skraverte felt viser det undersøkte område.

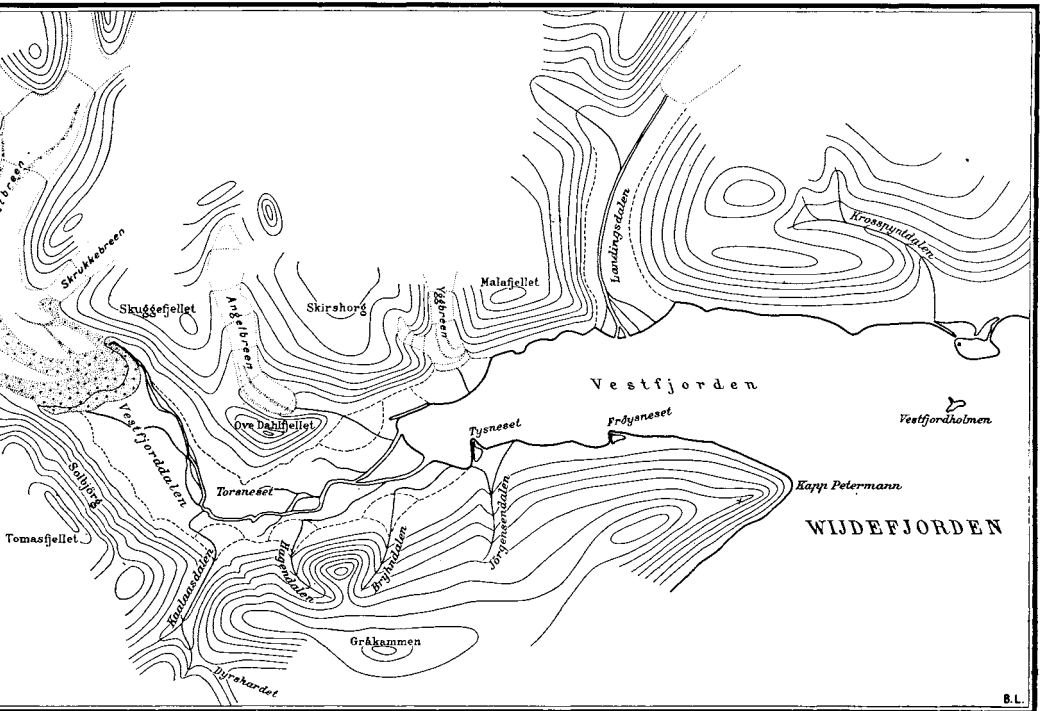
NORGES SVALBARD- OG ISHAVS-UNDERSØKELSER

OVERGANGEN  
DICKSONFJORDEN—WIJDEFJORDEN

Optatt av JOHANNES LID 1924



Vi kom ikke over til vestsiden av Dicksondalen i 1924, det var bare østsiden som blev undersøkt. Ved den nordre ende av Fiskefjellet stikker her Fiskeneset frem der hvor sjøen normalt ender når det er flo. Ytterst på neset munner bekken fra Soppdalen ut, og her er der en lang sandrevle som går på skrå nordover ut i gjørmen i dalbunnen. Nord for Fiskeneset ligger det lange og høie fjell Rebbing. Langs foten av dette fjell strekker der sig en svakt skrånende 3—400 meter bred, fast leirtundra som er dekket av en forholdsvis tett og frodig vegetasjon. Den arktiske kvitlyng, *Cassiope tetragona*, og en grov- voksen myr-klegg, *Pedicularis lanata*, utgjør en viktig del av plante- bestanden. Rebbing og de fleste andre fjell her omkring har en ensformig brunrød farve. Det var derfor en behagelig avveksling straks nord for Rebbing å møte et fjell som delvis består av sterkt grønne bergarter, og som derfor har fått navnet Grønhorg. De grønne bergarter går også ned i Grønhorgdalen som går innover mot øst mellom Rebbing og Grønhorg.



Den vegetasjonsklædde tundra, som langs Rebbingen danner en bred brem, avtar nordenfor Grønhorgdalen til en smalere stripe langs fjellfoten og gir utover mot dalen plass for vidstrakte vegetasjonsløse elveøyrrer. Disse elveøyrrer som vi kalte Fyrisgrandane, er grågrønne sand- og aurflyer, delvis med så fin sand at den ryker som skodde i luften når det blåser.

Man har her et typisk eksempel på en fordeling av de enkelte deler av landskapet som er så hyppig i arktiske daler med lett forvitrende bergarter. Dalsidene er stupbratte fjellskråninger med knauser og urer og en spredt vegetasjon. Så kommer en strimmel vegetasjonsklædd tundra langs fjellfoten. Dernæst elvedeltaer og grusflyer hvor man bare hist og her finner en enslig plante. Og til slutt den halvt flytende leirgjørme i dalbunnen. Hertil kommer så sjøen og breene med sine moréner. Mellem hver av disse enkelte deler er det i almindelighet skarpe grenser som danner meget markerte linjer i landskapet, mere markerte enn f. eks. elvene, som gjerne flyter nokså



Fig. 2. Utsikt fra Mariskardet nordover mot Skrukkebreen. I forgrunnen vasspytter på breen i selve skaret. Skodde i fjelltoppene. Fra venstre først fjellet mellom Tøyenbreen og Blindernbreen, dernæst Thaliafjellet, og så i midten Skrukkebreen og Skuggefjellet. Til høyre først litt av Barsokkammen, og bak den Hodshalsen. Over denne skimtes toppen av Ove Dahlfjellet og fjellet ved Kapp Petermann. J. Lid fot. 23 august 1924.

diffust utover og som dessuten stadig flytter sig. På kartet er disse grenser markert på følgende måte: Fjordkonturer og elver er trukket med hele linjer. Brekonturer og moréner er prikket, og kotene som ellers er helt optrukket, er prikket over breene. Grenselinjene for aur- og sandflyer og for elvedeltaer som ikke går ut i sjøen, er streket både på den side som vender innover mot den vegetasjonsklædde tundra, og på den side som vender utover mot gjørmen i dalbunnen. Grensen mellom tundraen og den bratte fjellside er den minst markerte, den er ikke tegnet inn på kartet. Fjordkonturene er tegnet ved lavvann.

Inne i Dicksondalen er der mange breer. De optrer her som ellers på Svalbard under mange forskjellige former. Mest gjelder dette den nedre ende av breen, selve brefronten. Breen kan ende med en høyere eller lavere fri isfront, eller den kan ende i en moréne uten synlig isfront. Dette avhenger av breens størrelse og hastighet, om breen smelter raskt eller langsomt, om den er i fremgang eller om den trekker sig tilbake, om den fører meget grusmateriale med sig eller



Fig. 3. Vestfjorddalen og Ove Dahlfjellet sett fra Universitetsbreen ved Thaliafjellet. Til høire Gråkammen bak Isachsen's stang, til venstre Angelskardet og Kapp Petermann bak Høg's stang. J. Lid fot. 23. august 1924.

ikke, o. s. v. I det følgende vil forholdet ved brefronten bli nevnt for hver enkelt bre.

Inne i Grønhorgdalen kommer der ned en bre på sørsiden og en på nordsiden. De ender begge med høie frie isfronter. Disse sidebreer er korte, og dersom der er andre breer lenger inne i Grønhorgdalen, kan de ikke ha nogen større utstrekning, for elven i dalen er ganske liten.

Ved Fyrisgrandane kommer Fyrisbreen bratt ned på nordsiden av Grønhorg. Det er en omtrent 1 km bred bre som er sterkt avsmeltet i den nedre del så den her er lav og flat og ender i moréner uten tydelig isfront. Fra Fyrisbreen kommer 3 elver som lettvindest passerer ved å gå op på morénen. På nordsiden av den nordligste av disse elver står en stor sten i morénekanten. Ved denne sten fant vi en leirplass og restene av et depot fra kaptein Arve Staxruds undsetningsekspedisjon efter Schröder—Stranz ekspedisjonen i april 1913. Hermetikken som lå i en åpen kasse, merket Staxrud nr. 8, var like god som vår nye hermetikk. Her fant vi også noen klumper med gammel renlav som hadde vært brukt til fôr for kjørerene. Laven stammet tydelig nok fra Norge, for den var forurenset av halm og bjørkekvister. Det var ennu liv i enkelte grener av laven.





Fig. 4. Utsikt fra Angelskardet over Universitetsbreen mot Mariskardet. I forgrunnen elven som sprer sig utover i Vestfjorddalen. Til høire Thaliafjellet med sin brebotn, i midten Blindernbreen og Tøyenbreen, og i bakgrunnen Stjernspetzfjellet sterkt nediset. J. Lid fot. 18. august 1924.

Her fra Fyrisbreen har man god utsikt til den store Battyebreen i det nordvestre hjørne av Dicksondalen. Breen ender i en middels høi brefront nede i den flate dalbunn. Mot nordvest strekker Battyebreen sig langt innover og henger der kanskje sammen med Holte-dahlfonna.

Mellem Fyrisbreen og det mektige Stjernspetzfjellet som stenger for enden av Dicksondalen, kommer først Leinefjellet og så en svak dalsenkning med en liten elv som kommer fra Maribreen. Folk som fra Dicksonfjorden har villet gå over til Wijdefjorden, har lett for å gå feil her. De har gått op langs Battyebreen på sørsiden av Stjernspetzfjellet, og er på denne måte kommet helt på avveie og har havnet i Woodbay. Dette har hendt fangstfolk så sent som i 1928. Det er når man går op på østsiden av Stjernspetzfjellet, at man kommer til Mariskardet og Wijdefjorden. Vi var så heldige at vi traff den rette lei med en gang.

Fra nordenden av Fyrisgrandane gikk vi opover Leinefjellet og passerte elven et stykke nedenfor Maribreen. Breen ender med en høi og blank isfront uten antydning til moréne foran. Mens Fyris-



Fig. 5. Vestfjorden sett fra toppen av Ove Dahlfjellet. Til høire fjellet ved Kapp Petermann med en skoddestripe i ca. 500 meters høide (billedet er tatt kl. 23 om kvelden). Til venstre Skirshorg, Malafjellet og Krosspyntfjellet. I bakgrunnen skimtes den store brerygg på fjellet øst for Wijdefjorden. I nede ved fjorden til høire Tysneset og Frøysneset, til venstre Ygg-grandane og neset ved Krosspynten med Krosspyntholmen. Midt ute i fjorden Vestfjordholmen som en ørliten prikk. I viken lengst til venstre deltaet fra Landingsdalen. Til høire i forgrunnen elven i Vestfjorddalen. J. Lid fot. 18. august 1924.

breen syntes å være på tilbakegang, var det tydelig at Maribreen var i fremrykning i 1924. Vi kom op langs vestsiden av brefronten og op i en flat liten botn som er innestengt mellom en høi brefront av Maribreen på østsiden, en stupbratt fjellskråning med moréner og is, på nordsiden og en bratt storstenet ur under Stjernspetzfjellet på vestsiden. Vi gikk op til venstre gjennom denne ur og kom snart ut på en smal isflate som fra øst støter inn til Stjernspetzfjellet. Til høire strekker der sig en veldig moréne. Det skråner jevnt opover og etter en lett opstigning var vi på høiden i Mariskardet, fremdeles på breen som runder over og skråner nedover igjen mot nord. Høiden i skaret er antagelig vel 500 meter.

Fra Mariskardet har man en vakker utsikt tilbake over den ytre del av Dicksonfjorden, og nordover Universitetsbreen som strekker sig fra skaret og ned i Vestfjorddalen. Gjennom Angelskardet ser man et lite glimt av Wijdefjorden nord for Kapp Petermann. Det

gikk snart op for oss at den plass og form Vestfjorden har på de eldre karter, er nokså feilaktig. Fjorden er meget mindre og ligger betydelig lenger øst enn den er antydnet på kartene. Dessuten gjør Vestfjorddalen en skarp krok, slik at man fra skaret ser fjellet ute på Kapp Petermann heve sig over og til venstre for den spisse topp av Ove Dahlfjellet som ligger på vestsiden av Vestfjorddalen.

Første gang vi gikk igjennem Mariskardet, var det skodde oppe i selve skaret. De andre gangene vi gikk igjennem skaret blev det dessverre forsømt å skaffe en nøiaktig forbindelse mellom våre målinger i Vestfjordområdet og Dicksondalen. Det er derfor mulig at mitt kart har fått en mindre knekk i selve skaret.

Nord for Mariskardet dominerer breene i landskapet og fyller alle daler helt ned til bunnen av Vestfjorddalen. Det er Universitetsbreen som danner ryggraden i dette brekompleks. Og til den kommer der mange tilløp av sidebreer fra dalene så vel på østsiden som på vestsiden. Fra vest langs nordsiden av Stjernspetzfjellet kommer der først ned en bred bre, Tøyenbreen, og litt lenger nord en mindre bre, Blindernbreen. Fra øst kommer to store breer. Nærmest Mariskardet først Botfonna med en karakteristisk svart moréneflekk i den nordre og bratte del av breen, og så litt lenger nord en flatere bre, Barsokbreen. Fjellryggen Barsokkammen strekker sig langt innover mot øst mellom disse to breer. På hjørnet av Barsokkammen, der hvor Botfonna og Barsokbreen støter sammen med Universitetsbreen, dannes en stor og vakker midtmoréne som strekker sig langt nordover breen.

Efter den første bratte nedstigning fra Mariskardet blir holdingen av Universitetsbreen meget slakkere flere kilometer nordover til man kommer frem på et brott hvorfra der er utsikt ned i dalbunnen i Vestfjorddalen. Breen var jevn og god og gå på, og der fantes ingen sprekker langs midtpartiet. Vi passerte på denne strekning en breelv som gikk mot vest tvers over breen. Elven hadde gravet sig en dyp renne i isen og var ikke helt lett å komme over.

Ved brottet på Universitetsbreen har man på østsiden et lavere fjell, Hodshalsen, og på vestsiden det store og dominerende fjell Thalia, som må være over 1000 meter høit. I midten på nordsiden har Thalia en bred brebotn flankert av høie pyramideformede topper på begge sider. Selve toppen av Thalia er dekket av en iskalott. Denne er skarpt avskåret på nordsiden mot den indre botn, og minner derved om breen på toppen av Glitretinden. Omtrent her ved Thalia passerer den 79. breddegrad tvers over Universitetsbreen.

Mens der fra øst nord for Barsokbreen bare kommer en liten ubetydelig bre, Hodsbreen, ned til Universitetsbreen, får den her på nordsiden av Thalia sitt største tilløp fra vest i den store, flate Lisbetbre. Denne bre stuer sig op mot Universitetsbreen så der på hjørnet av Thalia blir en større senkning. På Lisbetbreen slynger der sig flere midtmoréner som buktede slanger. Lisbetbreen får fra sør 5 tilløp av sidebreer, hvorav de to nærmest Thalia omslutter den høie og skarpe nunatakk Lisbetkammen.

Like nord for Lisbetbreen får Universitetsbreen sitt siste tilløp, Skrukkebreen, en sterkt forrevet bre som fra nordvest kommer bratt ned fra fjellet. På sørsiden henger denne bre sammen med Universitetsbreen, men på nordsiden ender den i en stupbratt moréne hvor der stadig ramler sten ned.

Fra tilløpet av Hodsbreen og Skrukkebreen minker Universitetsbreen og taper sig litt efter litt i de veldige moréner ned mot Vestfjorddalen. Det så ut som om breen holdt på å trekke sig tilbake i 1924. Breen forsvinner uten isfront, bare på vestsiden under Skuggefjellet er der en kort langsgående isfront. Her ca. 1 km opmed breen kommer elven frem gjennom en 20 meter høi breport. Elven rinner først samlet, men straks nedenfor morénene sprer den sig utover dalbunnen i mange armer. Vannet er tykt og rødbrunt som sjokolade av devonisk leirslam.

Vi hadde i august 1924 vår leirplass under Skuggefjellet et stykke nedenfor breporten. Her ved den nedre ende av Universitetsbreen er man helt nede i dalbunnen, bare nogen få meter over havet. På østsiden av dalen reiser det 1000 meter høie Tomasfjell sig ende til værs og danner en stupbratt bergvegg mot Vestfjorddalen. Vi kalte denne bergvegg for Solbjørg, fordi den hver natt mens vi var der, skinnet gyllenbrun i midnattssolen.

På vestsiden er Skuggefjellet ved en sål, Angelskardet i omtrent 250 meters høide, skilt fra et fjell som fikk navn efter botanikeren Ove Dahl. Dette fjell ligger fritt og dominerende på hjørnet av den knekk som Vestfjorddalen her gjør fra østlig til nordlig retning. Under Ove Dahlfjellet stikker Torsneset frem i dalbunnen. Sammen med Ove Arbo Høeg gikk jeg natten mellem 18. og 19. august op på fjellet. Vi kom lett op efter den rygg som fra Angelskardet fører op til toppen. Ryggen ender på selve toppen i en liten plan flate, derifra går det mot nord en takket og meget skarp egg som synes å være like så utilgjengelig som fjellets steile østside mot Vestfjorddalen. Ove Dahl-



Fig. 6. Ove Dahlfjellet sett fra Bjørnegrاندane. Til høire Angeldalen, til venstre Vestfjorddalen med Torsneset. J. Lid fot. 20. august 1924.

fjellet er ca. 600 meter høit. Fra toppen er det en prektig utsikt over Vestfjorden, Vestfjorddalen og Universitetsbreen med Thaliafjellet. Mot sør ser man gjennom Mariskardet en av de høie fjelltopper (Borgen?) på vestsiden av Dicksonfjorden. Mot nord ser man den store hvelvede bre på østsiden av Wijdefjorden strekke sig langt nordover mot Vrangneset.

Vestsiden av Ove Dahlfjellet er mindre bratt enn østsiden, og vi kom her ned gjennom stupbratte urer til foten av Angelbreen. Denne bre som kommer bratt ned fra en botn høit oppe bak Skuggefjellet, danner en vinkel, idet den gjør en skarp bøining mot nord rett for Angelskardet. Det skyldes kanskje spenninger som oppstår ved denne bøining, at det stadig med ca. 5 minutters mellomrum kom skarpe smell som geværskudd fra breen. Angelbreen ender med en fri isfront øverst i den korte og flate Angeldalen. Elven fra breen sprer sig fra det nordre hjørnet av Ove Dahlfjellet utover Angelgrandane, som danner et regelmessig, halvcirkelformet delta med 1 kilometers radius. Utenfor Angelgrandane går bunnen av Vestfjorddalen umerkelig over i Vestfjorden. Likesom i Dicksonfjorden går også her fjorden ved flo sjø et par kilometer innover dalen. Den når da såvidt vi kunde se til litt innenfor midten av Angelgrandane på vest-



Fig. 7. Breporten i Universitetsbreen under Skuggefjellet. Mine kamerater som skulde danne staffagen, blev så små mot dette veldige hullet, at de ikke sees på billedet. J. Lid fot. 20. august 1924.

siden, og til Bjørnegrandane på østsiden. Det fins en masse drivtømmer langs stranden under Ove Dahlfjellet helt inn til Torsneset.

Natten mellem 21. og 22. august gjorde Fridtjov Isachsen og jeg en tur langs vestsiden av fjorden til Landingsdalen. Efter å ha passert fjellet Skirshorg, kom vi et par kilometer utenfor Angelgrandane til den store Yggbreen som ender med en meget høi isfront uten nevneverdig moréne foran. Som en bred, flat krave omslutter Ygg-grandane denne isvegg. Yggbreen er den bre som kommer nærmest sjøen i Vestfjorden. Avstanden fra stranden til det søndre hjørne av brefronten blev skrittet op og viste sig å være 700 meter. Fra det nordre hjørne er avstanden til stranden bare 500 meter. Elven kommer frem gjennom en ganske liten breport midt i breen.

Da vi passerte Ygg-grandane var det blikkstilte, og det vrimlet av rødåte i sjøen. Hundrevis av røde krepsdyr snurret i små cirkler på hver kvadratmeter av overflaten. Her var det da også et yrende fugleliv, mest av krytje, havhest og ismåse.

Nord for Yggbreen ligger Malafjellet. Det har en smal, flat fjellfot som ligger noget høiere enn fjellfoten lenger inne i fjorden. Dessuten henger der en annen strandterrasse høit oppe i fjellsiden. Mala-

fjellet ender mot nord i en bratt styrtning mot Landingsdalen, som er flat i bunnen mange kilometer vestover. Dalbunnen minner om bunnen i Vestfjorddalen, men er meget fastere så den kan passeres nær fjorden. Vi vendte her ved Landingsdalen. Landskapet nordover til Krosspynten er tegnet inn på kartet etter sikt og fotografier fra Ove Dahlfjellet og Kapp Petermann. Et par fotografier som blev mig overlatt av dosent Hoel, har dessuten vært til nytte ved utarbeidelsen av kartet ved Krosspyntdalen.

Vi gjorde også en tur langs østsiden av Vestfjorden til Kapp Petermann. Rett overfor Torsneset går det her en trang dal, Kaalaasdalen mot sørøst. Gjennom en kløft et par kilometer oppe i dalen kan man til venstre komme op i et skar, Dyrskardet, i ca. 250 meters høide, og derifra gjennom Simledalen ned til Austfjorden. Ove Arbo Høeg gikk over her den 20. august. Han gikk også op på den høieste topp av fjellet nord for Dyrskardet. Dette er et ca. 1000 meter høit fjell som består av en mere gråaktig bergart enn den rødbrune devon som ellers er helt enerådende her. Fjellet fikk derfor navnet Gråkammen. Fra Gråkammen strekker der sig en bred fjellrygg nordover mot Kapp Petermann, og ender der i en 900 meter høi fjelltopp. Vestenfor Gråkammen, nærmere Vestfjorden, ligger Gandberget. Det skiller sig fra fjellet bakenfor ved to bratte daler, Hagendalen på sørsiden, og Bryhndalen på nordsiden. De store flate deltadannelser ut i Vestfjorden fra disse daler kalte vi Revegrandane og Bjørnegrandane.

På Revegrandane så vi den 20. august en hvitrev som hadde vært nede ved stranden for å lete efter mat. Det kan fortjene å nevnes som en motsetning til det rike fugleliv, at man om sommeren næsten aldri vil kunne gjøre regning på å få se landpattedyrene på Svalbard. Isbjørnen trekker om sommeren langt nordover og østover med iskanten. Hvitreven holder sig påfallende godt gjemt. Og renen som før var så almindelig, og som det overalt fins far efter, er det nu en ren tilfeldighet å få se. Ove Arbo Høeg så en enslig ren i Simledalen 20. august.

Et stykke nord for Bjørnegrandane stikker det skarpe Tysneset ut i fjorden. Sjøen fyller det indre av neset, som forøvrig består av to lange aurvoller som løper sammen i en spiss ut i fjorden. Innerst på vollen i sør er der en smal åpning, og gjennom denne åpning tømmes lagunen ved lavvann. Der finnes mange slike lagune-

*Værforholdene omkring Mariskardet i august 1924.*

Datum	Kl.	Sted	Høide	Temp.	Vind	Sky
14	1	Fiskeneset	2 m	+ 5.1	sør	skyet
—	16	—>—	—	+ 5.8	»	»
—	19	—>—	—	+ 5.6	stille	»
15	15	—>—	—	+ 5.9	sør	sol
16	5	—>—	—	+ 2.8	stille	»
—	17	—>—	—	+ 6.6	sør	»
—	24	—>—	—	+ 4.2	stille	skyet
17	10	—>—	—	+ 7.4	»	»
—	13	—>—	—	+ 7.8	»	sol
—	18	Ved Maribreen	250 m	+ 1.4	nord	»
—	21	Ved Barsokbreen	300 m	÷ 0.6	»	»
—	23	Under Skuggefjellet	20 m	+ 2.3	stille	»
18	16	—>—	—	+ 2.4	»	»
—	19	—>—	—	+ 1.8	»	»
—	21	Angelskardet	250 m	÷ 1.1	»	»
—	22	—>—	—	÷ 1.3	»	»
—	24	Toppen av Ove Dahlfjellet	600 m	÷ 2.3	»	»
19	7	Under Skuggefjellet	20 m	+ 3.2	»	»
20	3	—>—	—	+ 2.5	»	»
21	20	—>—	—	+ 2.4	»	»
22	3	Landingsdalen	5 m	+ 2.6	»	»
—	15	Under Skuggefjellet	20 m	+ 7.9	sør	»
23	4	—>—	—	+ 4.9	»	skyet
—	7	—>—	—	+ 5.2	»	»

nes i fjordene på Svalbard, og de må være dannet eller utformet av tidevannsstrømmen. På Tysneset stod det før en fangsthytte. Den brente ned i 1923. De nærmeste fangsthytter fins nu på Krosspynten nord for Kapp Petermann, og i sør på det første lagune-nes sør for Kapp Nathorst i Dicksonfjorden. Denne siste hytte var bygget i 1923.

Et par kilometer nord for Tysnes er der et nytt lagune-nes, Frøysneset. Strandflaten nordover til Kapp Petermann ligger nu høiere og smalner av, så fjellet nærmest neset går bratt ned i sjøen. Litt sør for selve spissen av neset gikk jeg den 20. august op på fjellet til den gamle varde på den ytre skarpe rygg i ca. 500 meters høide. Fjellet går her i et stupbratt berg ned i Austfjorden. Fra denne varde, som var det nordligste punkt vi nådde i 1924, er det en dominerende utsikt over alle deler av Wijdefjorden helt sørover til Mittag-Lefflerbreen og nordover mot Gråhukken og Vrangneset.



Under vårt ophold i Dicksonfjorden og Wijdefjorden i 1924 vi den hele tid et ideelt opholdsvær med stadig sol og ingen genevende kulde eller vind. Lufttemperaturen blev målt med slyngetermometer. Mine temperaturmålinger fra de her omhandlede strøk er få, og er tatt til uregelmessige tider, så de gir ingen fullstendig oversikt over temperaturforholdene. Jeg har imidlertid stillet dem sammen her fordi de gir et innblikk i de værforhold man arbeider under på Svalbard om sommeren.

---

# TIDLIGERE UTFORSKNING AV OMRÅDET MELLOM ISFJORDEN OG WIJDEBAY PÅ SVALBARD

AV FRIDTJOV ISACHSEN

I forbindelse med den foranstående artikkel fra Svalbardekspedisjonen 1924 av konservator JOHANNES LID om: Mariskardet på Svalbard, og om krokiet over området mellom Dicksonbay og Wijdebay, skal jeg her gi en kort oversikt over den tidligere utforskning av dette område.

Det svære Isfjordkomplekset deler op Vest-Spitsbergens landmasse i 3 næsten adskilte blokker, med ganske smale eid imellem. Mot øst rekker Isfjorden så langt inn at det bare er en 50-kilometers landbro over til Agardhbay på østsiden av Spitsbergen. Den første som gikk over her var Sir MARTIN CONWAY<sup>1</sup>. — Norddelen av Vest-Spitsbergen deles igjen næsten helt over av den 100 km lange Wijdebay, som innerst har 2 grener, Austfjorden og Vestfjorden. Fra begge disse fjordarmene er det bare 20—30 km over land til Isfjorden.

Begge disse overgangsveiene mellom centralområdet og nordkysten har været benyttet, både av fangstfolk og ekspedisjoner. Den mest brukte har vært veien mellom Austfjorden og Klaas Billenbay. Det finnes flere fangsthytter i Austfjorden, og derfra har de brukt å ta over fjellet til det svenske huset i Mimerbay i Klaas Billenbay. Dette skal være en ganske grei vei.

Den andre veien, mellom Vestfjorden og Dicksonbay, er ikke så meget brukt. Begge disse fjordene er særlig vanskelige å komme helt inn til bunnen i med båt, og Dicksonbay er så grunn at isen stenger den lenger enn de andre grenene av Isfjorden. Det har derfor i disse fjordene været dårlig med hus. Der var en fangsthytte på østsiden av Vestfjorden, men den brente ned i 1913. Først i 1925 kom det op

---

<sup>1</sup> se Conway, Sir Martin: *The First Crossing of Spitsbergen*. London 1897.

en ny omtrent på samme plassen. I Dicksonbay er det en eneste liten hytte, som er opført i de senere år. Den ligger et stykke uti fjorden, på østsiden et lite stykke syd for munningen av Hugindalen, og tilhører A. Lewin.

Partiet mellom Isfjorden og Wijdebay hører i det hele tatt til de deler av Svalbard som man senest lærte å kjenne. I det indre av disse fjordene hadde ikke hvalfangerne noe å gjøre, og de gamle hollandske kartverkene er derfor svake på dette punkt. Første gang det i det hele tatt kommer frem at det er to armer i bunnen av Wijdebay er på det hollandske kartet av GILES og REP 1707—20<sup>1</sup>; men det er nokså utydelig, og det er ikke lett å kjenne sig igjen på det. Nordfjordkomplekset i Isfjorden er det enda verre bevendt med; det finnes ikke antydning til hele Nordfjorden på alle de kartene som i det store og hele følger den gamle hollandske typen, frem til 1830 [se Wieder]. Først på DUNÉR og NORDENSKIOLDS kart 1865<sup>2</sup> er Nordfjorden med de to armene avmerket. Navnene Ekmanbay og Dicksonbay er da også minner om dette eldre svenske forskningsarbeidet på Svalbard. Formen på Dicksonbay er nokså gal på dette kartet. Under den svenske overvintringsekspedisjonen 1882—83 [Kapp Thordsen] blev det imidlertid en bedring med dette. Løitnant STJERNSPETZ hadde da tenkt å gjøre et kart over landet mellom Dicksonbay og Wijdebay. I august 1883 la han i vei fra huset ved Kapp Thordsen<sup>3</sup>, drog så med båt innover Dicksonbay, og la til lands på vestsiden av *Lyktan*, på samme sted hvor vi i 1924 hadde vår leirplass. Først og fremst kunde han korrigere formen på Dicksonbay, idet han konstaterte at den var tegnet for *lang* på kartet av 1865. Sannsynligvis skyldes dette de svære flate gjørmemarkene i fjordbunnen. STJERNSPETZ beretter inngående om de eiendommelige naturforhold her i bunnen av Dicksonbay. Den 5. aug. gjorde han en undersøkelsestur innover dalen innenfor fjordbunnen. De 3 breene som kommer ned inne i bunnen av dalen har han med på sin kartskisse. Fra dalen gikk han et stykke op på

---

1 Wieder, F. C., dr.: The Dutch Mapping and Discovery of Spitsbergen [1596—1829], pl. 31. Haag 1919.

2 Isachsen, Gunnar: Norske fangstmænds og videnskapsmænds indsats i utforskningen av Spitsbergenøgruppen i nyere tid, s. 73—74. Naturen 1920.

3 Observations faites au Cap Thordsen, Spitzberg, par l'expédition suédoise. Tome I, 2: Observations astronomiques, géodésiques et marégraphiques, par Nils Ekholm. Appendice: Reconnaissances géographiques, par H. Stjernspetz. Stockholm 1891.

det mektige og brede fjellet som ligger og stenger for enden av dalen. *Herifra kunde han se en liten strime av Wijdebay*, sier han. Han så også at den breen, som går ned mot Wijdebay, rekker helt op til vannskillet i det nuværende *Mariskardet*, og også sender en arm ned mot Dicksondalen. Det fjellet han var gått op på kalte han for *Vardberget*. Dette navnet beholdt CONWAY på sin kartskisse i 1897; men siden har DE GEER strøket det, og istedetfor satt inn *Stjernspetzfjellet*, til ære for førstemannen på disse kanter<sup>1</sup>.

Den næste som forsøkte å gå over fra Dicksonbay til Wijdebay var A. TREVOR BATTYE på Sir MARTIN CONWAYS ekspedisjon i 1896<sup>2</sup>. Han hadde leir i bunnen av Dicksonbay på samme plass som Stjernspetz i 1883. Også Trevor Battye vilde gjøre et kart over veien til Wijdebay. Det kunde være til nytte for andre å få nøiaktig rede på veien, om de f. eks. skulde forlise på nordsiden. »It would be impossible to over-rate the value of a crossing well laid down«, sier han. Heller ikke han klarte dog å gjennomføre sitt forsøk. Han tok feil vei på et sted hvor det ligger snublende nær å vingle, idet han søkte etter en overgang på *vestsiden* av Stjernspetzfjellet istedenfor på *østsiden*, som er det riktige. Det var på nippet til at vi også hadde lagt galt i vei her i 1924 [se foreg. art.]. Trevor Battye gikk mot nordvest, mellom Stjernspetzfjellet og den breen som senere er kalt Trevor Battye-breen. Så snudde han mot nord op en sidebre. Antagelig har dette vært i en botn, for breen blev til slutt så hengebratt at det var uråd å komme videre. Han var da et par km fra skardet. Der måtte han snu, uten engang å ha fått se noe av Wijdebay. Allikevel sier han: »I have no doubt that this will some day prove the passage to Wijdebay«. Det har han altså ikke fått rett i. Antagelig har Trevor Battye ikke kjent til STJERNSPETZ's kart, utg. 1891.

Den første gang man i litteraturen finner melding om en gjennomført overgang fra Wijdebay til Dicksonbay er, så vidt jeg vet, i forbindelse med den ulykkelige tyske Schröder-Stranz-ekspedisjonen i 1912—13. Etter at et parti hadde gitt sig i vei mot Nordpolen på isen nord for Nordostlandet, blev skuten nødt til å gå i vinterkvarter i Treurenbergbay på nordsiden av Vestspitsbergen høsten 1912. Etter hvert blev ekspedisjonen splittet i flere partier, som hver for sig forlot

<sup>1</sup> de Geer, Gerard: Map of Central Spitsbergen. Ymer 1912.

<sup>2</sup> se Conway, op. cit., s. 238—51, 290—99. — Også: de Geer, Sten: Hafsvattnets slamhalt ur geografisk synpunkt, Ymer 1913, er av interesse for dem som vil lære forholdene i Dicksonbay å kjenne.

fartøiet med Isfjorden som mål, mens allikevel endel blev igjen ved skuten. Kaptein Ritscher og tre andre var gått inn hele Wijdebay og var kommet til en hytte i Vestfjorden, og drog så videre derfra. De kom også helt over i Dicksondalen første gang de forsøkte sig; men der måtte de gjøre vendereis fordi isen ikke hadde lagt sig enda. Den 18. desbr. gikk kaptein Ritscher alene mot Adventbay, mens de tre andre ikke vilde være med, men gikk tilbake fra Vestfjorden til Treurenbergbay. Efter en utrolig anstrengende og lang marsj kom kaptein Ritscher virkelig frem til Adventbay, men var da helt nedbrutt av slitet<sup>1</sup>. På veien hadde han været nødt til å gjøre svinger innom Klaas Billenbay og Sassenbay på grunn av åpent vånn. Allikevel plumpet han i og forfrøs et ben, som senere måtte amputeres.

Utpå våren, i april, drog det ut en ekspedisjon fra Adventbay under ledelse av kaptein Staxrud for å bringe hjelp til dem som var blitt igjen i Treurenbergbay. Også de tok over fjellet fra Dicksonbay til Wijdebay, men det finnes ingen nøyaktig opplysning om veien i reiseberetningen<sup>2</sup>. Fra den tyske stasjonen i Crossbay var det også sendt ut et hjelpeparti under ledelse av dr. K. Wegener. På veien hjem fra Wijdebay til Crossbay i mars 1913 drog de inn Vestfjorden og derfra mot vest op den breen som nu er kalt *Lisbetbreen*. Wegener skriver bare ganske kort om det indre av Vestfjorden, og det ser på hans kart endatil ut som om han har tatt en konisk grushaug på breen for et fjell [op. cit., s. 97].

Kommer man nordfra Vestfjorden og skal over til Dicksonbay, tar man neppe feil av veien. Breen er lett å gå på, og viser rett op til Mariskardet. Det vanskelige er, som også utforskningshistorien viser, å ta sig frem fra syd til nord. Kunde derfor Trevor Battye mene at hans beretning »might be useful to some future exploration party«, så tør kanskje vi med enda større rett håpe det samme, med de to vellykkede overgangene bak oss.

---

<sup>1</sup> Den förolyckade tyska Spetsbergsexpeditionen. [O. Nordenskjöld], Ymer 1913, s. 366.

<sup>2</sup> Staxrud u. Wegener: Die Expeditionen zur Rettung von Schröder-Stranz und seinen Begleitern, s. 19—21, 41—42, 97. Berlin 1914.